

VEILEDER

Saksbehandling i arkeologi

Kulturminneloven § 4 sjette ledd

Automatisk fredet eller ikke? Tvilstilfeller

Departementet avgjør i tvilstilfelle med bindende virkning om et kulturminne er automatisk fredet etter bestemmelsen her.

Lovbestemmelsen omfatter tilfeller der det oppstår usikkerhet eller uenighet om et kulturminne er automatisk fredet eller ikke.

Riksantikvaren er delegert myndighet til å ta avgjørelsen.

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Klima- og miljødepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har i denne sammenheng et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

I enkelte tilfeller er det vanskelig å avgjøre om et arkeologisk kulturminne er automatisk fredet eller ikke, dvs. eldre enn 1537. Gamle veifar er blant de kulturminnene som er utfordrende å datere, og kontinuerlig bruk over tid kan endre veiens form og funksjon. Det er imidlertid veifaret som er fredet, også om veien er modernisert i senere tid. I dette tilfellet ble det, gjennom sjakting, funnet eldre bruksfaser under nåværende vei. Laget som er rensset fram er datert til slutten av middelalderen. Under dette er et eldre lag datert til vikingtiden.

Foto: Even Bjørdal, Arkeologisk museum, UIS

I HVILKE TILFELLER GJELDER BESTEMMELSEN?

§ 4 sjette ledd gjelder

- Dersom det oppstår uenighet mellom de ulike aktørene i kulturminneforvaltningen om et kulturminne er automatisk fredet eller ikke.
- Dersom en grunneier eller en tiltakshaver bestrider at et kulturminne er automatisk fredet og mener å kunne føre bevis for dette.
- Dersom regional kulturminneforvaltning er i tvil om et kulturminne faller inn under listen over kulturminnekategorier i kulturminneloven § 4 første ledd.

§ 4 sjette ledd gjelder ikke

- I de tilfellene der en tiltakshaver/grunneier bestrider at kulturminnet er automatisk fredet, men ikke kan framlegge bevis for dette.

OM BESTEMMELSEN

Bestemmelsen gjelder i de tilfellene det er usikkerhet eller uenighet om et kulturminne, eller et område, er automatisk fredet eller ikke.

Avklaring av fredningsstatus

Normalt er det den myndigheten som registrerer kulturminnet som, ut fra et faglig skjønn, skal avklare kulturminnets fredningsstatus. Dette er oftest fylkeskommunen/Sametinget.

Uenighet mellom fylkeskommunen/Sametinget og universitetsmuseet

Dersom fylkeskommunen/Sametinget er usikker på fredningsstatusen anbefales det å ta opp spørsmålet med det rette universitetsmuseet.

Hvis det er uenighet mellom fylkeskommunen/Sametinget og universitetsmuseet, sendes saken til Riksantikvaren for endelig avgjørelse.

Registrering

Dersom det er tvil om fredningsstatusen for et allerede registrert kulturminne, kan fylkeskommunen/Sametinget registrere dette, jf. punkt 1.1 i departementets [*Retningslinjer for gjennomføring av undersøkelsesplikten og budsjettering av arkeologiske registreringer i henhold til kulturminneloven § 9, jf. § 10.*](#)

Kulturminnets status skal oppdateres i kulturminnedatabasen Askeladden.

Vurdering av fredningsstatus i dispensasjonssaker

Fylkeskommunen/Sametinget skal ha avklart at et kulturminne/område er automatisk fredet når en søknad om dispensasjon sendes til Riksantikvaren.

Riksantikvaren foretar også en selvstendig vurdering av fredningsstatusen til kulturminnet før direktoratet fatter et vedtak etter kulturminneloven § 8.

Grunneier/tiltakshaver bestrider fredningsstatus

Det kan oppstå situasjoner der en grunneier/tiltakshaver bestrider fredningsstatusen.

Et kulturminne som er registrert som automatisk fredet beholder fredningsstatusen sin inntil det motsatte er bevist, jf. kulturminneloven § 4 femte ledd. Prinsippet om omvendt bevisbyrde innebærer at dersom en tiltakshaver, grunneier eller en annen bestrider at et kulturminne er automatisk fredet, må denne føre bevis for dette.

Riksantikvaren tar endelig stilling til om de framlagte bevisene er tilstrekkelige til å endre kulturminnets status som automatisk fredet, jf. kulturminneloven § 4 sjette ledd.

Riksantikvarens avgjørelse er endelig

Det er Riksantikvaren som avgjør om et kulturminne er automatisk fredet eller ikke. Avgjørelsen er endelig og kan ikke påklages.

OM «ARKEOLOGIVEILEDEREN»

Saksbehandling i arkeologi. Veileder («arkeologiveilederen») omhandler saksbehandlingsrutiner for forvaltningen av automatisk fredete kulturminner. Dette er en revidert utgave av den første veilederen fra 2006-2008.

Formålet med veilederen er å sikre en god og enhetlig forvaltning av arkeologiske kulturminner.

Hvem er veilederen for?

«Arkeologiveilederen» er ment som et hjelpemiddel for saksbehandlere i kulturminneforvaltningen. Veilederen er også relevant for kommuner, grunneiere og tiltakshavere.

Hva inneholder veilederen?

Veilederen redegjør for de ulike forvaltningsorganers arbeidsoppgaver. I tillegg forklares spesielle begreper og formuleringer som er brukt i lovteksten.

Veilederen er utformet etter [kulturminneloven](#) og [ansvarsforskriften](#), og den består av flere løsark om et utvalg bestemmelser i kulturminneloven. Pr. i dag er dette kulturminneloven §§ 4, 6, 8, 9 og 10, samt en kort begrepsavklaring.

Hvor finner jeg veilederen?

Veilederen er tilgjengelig på Riksantikvarens [nettsider](#).

Sentrale kilder henvist til i teksten, med nettdresser

- [Ansvarsforskriften](https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1979-02-09-8785), <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1979-02-09-8785>
- [Askeladden](https://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Data-og-tjenester/Askeladden), <https://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Data-og-tjenester/Askeladden>
- [Kulturminneloven](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50), <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50>
- [Saksbehandling i arkeologi. Veileder](https://www.riksantikvaren.no/Tema/Arkeologiske-kulturminner/Saksbehandling-i-arkeologi) («arkeologiveilederen»), <https://www.riksantikvaren.no/Tema/Arkeologiske-kulturminner/Saksbehandling-i-arkeologi>
- [Retningslinjer for gjennomføring av undersøkelsesplikten og budsjettering av arkeologiske registreringer i henhold til kulturminneloven § 9, jf. § 10](https://www.riksantikvaren.no/Tema/Arkeologiske-kulturminner/Arkeologiske-registreringer-undersokelsesplikten) (2015), <https://www.riksantikvaren.no/Tema/Arkeologiske-kulturminner/Arkeologiske-registreringer-undersokelsesplikten>